

334 № 110

Село Протеси/калузького району/ нічим не відрізняється від інших сіл цієї частини краю. Положене над розлогою долиною, північним своїм кінцем сягає ліса, яким можна дістатися в Карпати. Населення гостинне, добродушне й щире. Вся молодь заангажована до ідильної праці, яка в той час ще була прибрала досить широкі розміри.

Користачи з догідного положення села, закратувала в німому переїзді група абсолювентів старшинської школи "Олені" в силі 20 чоловіків під командою ст. в'їст. Булаки. Узброєння не найкраще. Це був час, коли ще ляхів німецько-більшевицького фронту не перекоотилася через ці терени, отже стан узброєння наших частин не був так задовільний, як опісля.

День 26 липня 1944 року випав напричуд чудовий. Від самого рана сонце світило прекрасно. Пиле село купалось в зелені садів, а в недалеких піль заносило торікш подувом переспілого віта. Тільки цього року спізналися. Люди не знали, чи переживуть переїд фронтів, вся їхня увага була заабсорбована хованням і закопуванням майна, тому до інших робіт ніхто не спішився.

По сніданку дівчата донесли, що в село прибуло 150 німців. Тому, що повстанці ціл було менше, а в селі не можна було порести будь-якої боєвої акції з огляду на нечужні репресії зі сторони німецької солдатески, які під час акції впа-дло на населення, постановлено відійти в ліс. Орієнтувались після того, згідно ліній приїхали, можна було припускати, що якщо не залишаться в селі, то пойдуть далше через ліса, а там вже з ними поговорить священна повстанська зброя, месниця всіх крик заповіданих розгнуданим німецьким окупантом українському народові.

В лісі призначає до групи ще один вії, що був там від рана. Усталено план операції, визначено становища сиреним стрільцям і куле метчикам. Вислано відповідні місця застави, бо було ясно, що німці своїм значам прочисуватимуть ліс замі поїде останні сили їх гали. При тім углядаємо дії вогню кулеметів, яких в нас було заледні два. Треба було скоро бути готовим, бо ворог введовзі мав над'їхати.

Повстанці жваво взялися до покраування й маскування ставовид. Насип підлісного рова підригував терен де були повстанські становища і давав тим можливість зааманитого обстрілу ворога. В пів години все було готове на прийняття "дорогих" гостей.

Це не було ніщо. Сонце підвелось на небосклоні до похорони своєї високи. Своїм раним, згідно тереним промінням золотило повстанців, усміхались до них радісно, немов захопучи їх до завзятої, нещадної боротьби з ворогом. З тим ворогом, що обернув в руїну наш край, що ніс нам неволю, арештування, лагери, розстріли й концесію "інезвольку". З тим ворогом, що мільйони наших братів і сестер загнав на нейільні роботи в Німеччину, що пусти в Україну мільйонні орди розхвостаної дикої, варварської німецької сволоті для мордування, палення, грабежів і насилування. З тим ворогом, з німецько-гітлерівськими посіпаками, мали введовзі говорити повстанці. Мором зброї, мором нещадної, безкозброїсної боротьби з кожним, хто іде в Україну нехтувати святі права її народу, хто іде грабити, мордувати, палити й руйнувати.

Повстанці знали з ним будуть говорити. Тому кождий з нас приготував в слід своє становище, ще раз провірив зброю. Ніхто не зах'одить її провірити. Вона не зрадить, якщо її пильнується й в ло неї жодиться. Поправлено становища згідно всім правилам науки про шукту маскування. Це ведано всім вчилися про це в школі. Сьогодні теорію перевели в практику, то краще приготується хто солідніше догляне найменшої хочаб дрібнички, хто серйозніше ставиться до життя — цей играє боротьбу на життя і смерть. Знали про це повстанці.

А тимчасом сонце вже добрепідніслось. Ліс кохкався серед пазету пашні, в просторі уносилися рої комашон, що своїм бренинням наповняли повітря тужливо-сонливим настроєм. Догесений вітраць пестливо розіважи глядив опалені сонцем повстанчі обличча. В повітрі висіло щось пригнітаюче-важке, а рівночасно в своїх жилах повстанці відчували кнеотіння розбудженої прийдешньої розправою кроки. Веселі пильні конки стрекотили в зелені пильної трави, а повстанці терпеливо мдали та мовчали.

При використанні матеріалів
 посилання на ГДА СБ України
 є обов'язковим

100 111

З крає села, яких 150 метрів від наших станцій показалася перша підвода німецької вали. Не було переднього обозначення. Мабуть добре й певно вони почувалися, що наближались до ліса так небережно. Виявилось опісля, що причиною їх відваги було вкриття в їх тили лобом. А тимчасом підводи наближались. За першою - друга, третя, десята і тд. Кожливо й серйозно розмовляючи підійшли до нас то ближче. Повстанці були свербіли в нетерплячку. Але був острій наказ підпустити ворога якнайближче й стріляти на кожду. Німці вже були на 30 метрів а повстанці ще ждали. Чим ближче підпустяться ворога, тим цільніший буде вистрел і тим шкотише кинеться серед нього паніка.

Вали перш стріли. Кулеметні черги косили, таки на возах, німці, які не мали навіть часу розкочитись. Болове завзяття огорнуло повстанців. Кулеметчик Х. зійшовшої постами строчив в "Догтяра" по втікаючих німцях. Перші німецькі трупи валилися на дорозі цілком своїм викривленими в жаху й передсмертного болу устами українську землю, яку хотіли загорнути для себе. "Ви прийшли сюди як окупанти - але ніколи вже назад не повернете. Український чорнозем прийме вас у свої отверті рамена, а ваші вали буде вкопані в нашом могилу" кинув гордий вигук німцям оден з провідників самостійницького руху українського народу. Повстанці були вірні заповітові заморданого німецькими садистами Провідника й реалізували його безсмертні слова повстанчим збройним чином.

Німці майже не ставили спору. Пустиними три кулеметні черги по лісі почали безладно втікати, залишаючи вози з військовою майном на призволяще. Три повстанці рої кинулись до наступу. Мехами, поміж високими збіжжями гонили за ворогом, наступаючи йому на п'яти й обстрілюючи відкритим, але цільним вогнем. Німці однак вже отримались. На стріку одної хати поставили кулемета й через продерту в стіні діру почали стріляти по повстанцях. Віст. Мороз захопить непомітно їх з боку й здобути на авно німецьким автоматом ліквідувати залого. Витягаючи кулемет вали вже його вогнем нещадних його власників. Повстанці зброю здобували. Зброя й патрони коштували крові й тому наші кулі цільні й небезпечні для ворога.

Село Протеси довге на 3 км. Діляк 3 км гонили повстанці німців, залишаючи їм все майном своїм наступаючи на них. Німці навіть не мали часу підобрати свої речі чи речовини. Вони лишали вози, кидали зброю та ровери і всяке інше військоове майно. Вони навіть не мали часу подумати своїм звичаєм про підступ над ними. Лише одну хату запалили. Ця хата це одинокі жертва з нашої епохи, яку понесли ми в час збройної акції. А ця коштувала німцям пару десятків в життів.

Остатки нещобитків "славної" німецької "Бельдендармерії" ледки втікали. Лише гонити за ними було неможливо й нецільно, хоча повстанці вдалися до бор, ротові та інші за ними хочби на край світа. Значя річ, що вранна битва лобом завзяття, відваги й покриття бою мораль. Справа у втікаючих до кожного селі навколо с. Протес було по кількох німців, беззбройних. Вони могли кождо хвилини насипити на поміч своїм "камерадом", треба було завертати. Абрама зі собою до ліса всі залишені німцями вози, на яких було повно зброї, муніції, виграду, одені, взуття то то.

Вкриті славою жертвали повстанці назад до ліса. Селяни зі сльозами в очах втали своїх героїв-перемотців, хоча знали, що не міне їх села гнів німецького окупанта. По дорозі числяк 44 німецьких трупів. Зброя до ліса понад 20 кілограмів виповнених майном й зброєю. На окремій підводі була канцелярія арміської штабу, бо виявилось опісля, що це "Бельдендармерія" конвоювала частину німецького штабового арміу.

Повстанці були раді зі свого подвигу. Це одна побідно закінчена боюва з діяльній німецького солдата, що це два роки тому чванився камиї думою славою й владдою про свою непоборність. Це одна цвітка до вінка слави Української Повстанчої Армії. А передовсім вістали пощені кривди українського народу, заповідяні йому тили, що тепер валилися в крові. Хай знає окупант як українці борються за своє самостійність. Про це повинні пам'ятати всі, що ідуть в Україну, щоб панувати над нею. Українці не вірять синів і воми ставуть в її обороні. Їх не залаять ні смерть, ні муки, бо вони знають, що "всюди й гарно виграють за Вітчизну".

Ніколи не забудемо, що

виграли перемогли.

При використанні матеріалів посилання на ГДА СБ України є обов'язковим